

počasni, zato toliko bolj občuteni umorna celem tem stanul!

Koliko je že učiteljstvo pisalo, govorilo in prosilo! Prosilo je, kakor da mu kdo izkazuje milost, ako mu plača delo. Vse je bilo zamašlano. Umrli minister pl. Hartel je ponesel s sabo v grob neizpolnjeno dano besedo, da mu bo prva skrb, sanirati deželne finance v svrhu regulacije učiteljskih plač. Kdor pride v katerokoli glavno mesto, sreča lahko vsakih sto korakov kakega mogočnega, ki je dal učiteljstvu svojo moško besedo, da zastavi ves svoj upliv in vse svoje talente za pravično regulacijo učiteljskih plač. Kaj smo čakali? Vsak mož-beseda se je izprevrgel v figa-možal! Učiteljstvo dela, strada in trpi, mogočnega hodijo brez kazni, češteni in poveljevani, svoja brezdelna pota, saj so storili domovini dobro delo, ker nečejo plačati učiteljstva, ki pije njeno kri!

Prekletstvo takim ubijalcem poštenega učiteljstva, da, sramota taki domovini, ki neče plačati svojih najboljših, svojih najzvestejših sinov!

Roke učiteljstva, bridko izkušane v težkem, neznosnem boju življenja, tiste roke, ki naj bi blagoslovljale, se stiskajo v pesti in čakajo ugodnega trenutka, da udarijo po zarotnikih in kaznujejo tiste, ki ga po nedolžnem ubijajo!

Kaj naj stori učiteljstvo?

Lahko povemo danes na glas, da smo izkušali v dunajskem parlamentu izprožiti veliko akcijo, ki naj bi končno in definitivno uredila učiteljsko gmotno vprašanje. Dobili smo pohlevno obljubo — drugega nič! Šli so na Dunaj bosanski učitelji prosit kruha. Obuli so praznične čevlje, da bi stopili na cesarski dvor. Vrata so bila zaprta! Leta 1899. je govorilo na Dunaju o Vseh svetih vse avstrijsko učiteljstvo: glava pri glavi — šesttisoč „pionirjev prosvete“ je klicalo: Kruha! Kruha! Kruha! — Hvaležna Avstrija ni čula tega klica! Znan je impozantni velikonočni shod kranjskega učiteljstva; še sedaj nam zvene v spominu obljube deželnih poslancev. Kaj je nastalo iz besed? Sirova satira na utemeljeno, v zakonu, ki ga je sankcioniral cesar, utemeljeno

zahtevo: Nastalo je ubogih 25%! Štajersko učiteljstvo se napravlja v Gradec. Rodovinski očetje pospravljajo zadnje kraje, da pojdejo manifestirat za svoje pravice. Kaj poneso s shoda? Ali tudi samo obljube? Prazen nič? Med goriškim učiteljstvom kipi in vre. V Dalmaciji in v Istri se dviga vihar ogorčenja brezpravnih, zatiranih mas. Vse je pripravljeno kakor pred velikanskim viharjem. „Pionirji prosvete“ trpe in stradajo, hvaležna domovina zapira svoje blagajnice, mogočnega hodijo brez stida in vesti svoja nedelavna pota, češ, dali smo jim besedo, zato jim ni treba kruha!

Kakor kaže preteklost, ne pomagajo prošnje nič. Čemu pa tudi prošnje? Ali ni poniževalno za poštenega in dostojnega človeka, ako mora prosjati za to, kar mu zagotavlja zakon? Ali niso vredni kazenskega preganjanja tisti, ki vedoma in brez prestanka greše proti natančnim in jasnim določilom zakona, ki so ga pozvani čuvati in izvrševati? Take tvrdoglave in brezvestne zakonolomce bi treba vse po vrsti posaditi na zatožno klop in jih obsoditi s postom, da bi se vsaj za nekaj časa mogli uživati v položaj učiteljstva! Kadar zavlada v parlamentu druga, ljudska volja, bo treba poskrbeti, da se dobi določba, ki bo primerno kaznovala tudi take grešnike in jim zabičila, da je treba upoštevati tudi one paragrafe, ki govore za učiteljstvo, a ne samo onih, ki govore proti učiteljstvu. Tej dvojni meri mora biti enkrat konec! To je krivica najvišje stopnje!

V prvi vrsti nosi odgovornost za sedanji obupni položaj ljudskošolskega učiteljstva visoka cesarska kraljeva vlada, tako centralna kakor vsaka deželna. Centralna vlada ni še genila niti z mezincem, okovanim z demantnimi prstani, da bi se sploh, kaj začelo delati za uravnavo kričečih gmotnih razmer učiteljstva. Vlada si samo domišlja, da ima zgolj pravice, a nič dolžnosti. Naše mnenje pa je, da so tam tudi druge, kjer so prve. Zato bo treba začeti ignorirati odslej vsako vladno naredbo, ki nalaga delo, in to toliko časa, dokler ne pride naredba o kruhu v obliki kovanega denarja!

Moderna šola.

Utopija iz Devete dežele.

Poročal na učit. večeru v Ljubljani Karel Wider.

(Dalje.)

Toda nazaj k našemu listu!

Učitelj veli učencu: „Odprite dnevne novice!“

Listi zašume en hip — in zopet tišina.

„Čitaj, B!“

Učenec čita: „Naučni minister Andrej Šolar je odstopil zaradi visoke starosti. Pred enim mesecem je praznoval svoj osemdeseti rojstni dan, minister je bil 36 let. Naslednik mu bo imenovan v kratkem.“

Učitelj vpraša: „Kdo pozna bivšega naučnega ministra?“

Skoro vsi učenci vstanejo.

Učitelj obesi na zid veliko stenske tablo, na kateri je bilo osem oseb, podobe ministrov Devete dežele.

„Kateri je g. Andrej Šolar?“

Učenci pokažejo na prvega izmed oseb.

„Dobro! Kaj pa je minister?“

„Najvišji sodelavec kraljev in izvršitelj deželnih postav in zakonov.“

„In kateri je naučni minister?“

„Naučni minister ima skrbeti za nauk, torej za šole.“

„Za katere šole skrbi?“

„Za vse, od najvišje do najnižje.“

„Katere šole pa so to?“

„To so vseučilišče, srednje, meščanske, obrtne in ljudske šole.“

„In kakšna šola je naša šola!“

„Naša šola je ljudska šola.“

Tako je šlo dalje, dokler ni bila obravnavana vsa novica.

Učitelj ukaže: „C, čitaj dalje!“

Učenec čita: „Pri Mirnem dolu je skočil brzovlak s tira. Štirje vozovi so razbiti, 18 oseb je več ali manj ranjenih, štiri celo smrtno nevarno. Vzrok nesreče še ni pojasnjen, a gotovo je, da ne zadene železniškega osobja nobena krivda. Več o tem poročamo prihodnjik.“

Učitelj vpraša: „Kdo je že bil v Mirnem dolu?“

Nekaj učencev vstane.

„Povej mi, kako pridemo v Mirni dol!“

Učenec: „Na kolodvoru št. I. stopimo na brzovlak zjutraj ob 6:27. Prej vzamemo pri avtomatu vozni listek, ki stane sem in tja 72 v. Peljemo se proti severu in zavijemo po drugi postaji proti vzhodu. Četrta postaja je Mirni dol. Vas stoji v mirni in

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonošno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —
Promet do konca grudna 1906 K 231.879'63.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Stik z ljudstvom.

(Dalje.)

5. Snovanje posojilnic.

Slabe gmotne razmere, ki v njih živi slovensko učiteljsko, in pa preziranje našega stanu od strani voditeljev našega ljudstva in nekaterih drugih merodajnih činiteljev, ki imajo v rokah ljudsko šolstvo in usodo ljudskega učiteljskega, so nas prisilile, da smo se začeli učitelji krepko združevati po raznih društvi in zadrugah. Ta društva bijejo dandanes hud boj za ugled šolstva in za obstanek ljudskega učiteljskega. Ta boj bo pa izvojevan šele takrat, kadar bo naša organizacija slonela na zanesljivih gmotnih tleh. V ta namen smo se začeli ljudski učitelji organizovati zadnji čas tudi na gospodarskem polju, na polju zadrugištva. Pred dobrima dvema letoma smo si ustanovili „Učiteljsko hranilnico in posojilnico“, ki se tako lepo razvija, da je veselje. Letos nam izkazuje že 2655 K 62 h čistega dobička, ki se razdeli zgolj v učiteljske namene. Letos je pa dobila naša hranilnica in posojilnica čvrsto sestrice „Učiteljsko tiskarno“, ki tako vrlo napreduje, da ne bo dolgo, ko bomo z njeno pomočjo dvignili svoj stan v vrsto tistih stanov, ki vodijo usodo našega ljudstva. Seveda, ne smemo pa hoditi sami zase in iskati zgolj lastnih koristi, ampak moramo stopiti tudi med ljudstvo ter tudi njega dvigniti na gospodarskem polju ter ga iztrgati iz rok tistih, ki se boje ljudske naobrazbe.

tihi, ezki dolinici, obdani od nizkih hribov, skoro ločeno od vsega sveta in zato njeno ime“.

Učitelj obesi na tablo veliko sliko Mirnega dola. Zraven pa obesi zemljevid domače dežele, na katerem kažejo in opisujejo natančneje pot od glavnega mesta v Mirni dol.

Nato se prične natančno opisovanje nesreče pri Mirnem dolu. Opisovali so ves ustroj železnice, razne vrste vlakov, gonilne sile, oboje pri vlakih i. t. d., dalje razne nesreče in njihov vzroke. Na vseh odgovorih učencev se je poznalo, da taki pogovori niso poredki, temveč nekaj vsakdanjega.

Tako se je obravnavalo še mnogo dnevnih novic, tudi nekaj iz politike, seveda iz splošnega, višjega, ne strankarskega stališča. Učenci so imeli o navadnejših dnevnih vprašanjih jasne pojme in to v vprašanjih, o katerih se učencem naših dni na zemlji še sanjalo ni.

Med temi pogovori je prišlo na vrsto tudi računstvo. Med novicami je bila tudi sledeča:

„V Dolgi vasi je nastal zaradi strele minoli četrtek velik požar; trem posestnikom so pogorela vsa poslopja. Škode je pri prvem 4900 K, pri drugem 7200 K, pri tretjem 3500 K; prvi je bil zavarovan za 2000 K, drugi za 6500 K, tretji pa le za 1000 K. Škoda je torej jako velika“.

Stopiti moramo torej med ljudstvo ter tudi za ljudstvo snovati in ustanovljati take hranilnice in posojilnice, ki bo imel učitelj v njih vplivno besedo. Na ta način pride ljudstvo navzlic vsemu hujskanju zoper šolo in učiteljsko do izpoznanja, da mu je ljudski učitelj odkritosrčen in blag dobitnik.

Če obstoji v občini že posojilnica, ki nje voditelji niso naklonjeni šolstvu in učiteljsku, naj se s pomočjo učitelja ustanovi konkurenčna posojilnica, ki bo v rokah učiteljskega ter šoli in učiteljsku prijaznih mož. S tem delovanjem učiteljskega veliko pridobi na veljavi in ugledu in le potem zadrugištva se nam bo mogoče povspeti v vrsto voditeljev našega ljudstva. Vzemimo si za zgled „Zavezinega“ tajnika, tovariša Dragotina Česnika iz Knežaka. Mož je bil župan v Knežaku in njegov ugled med ljudstvom je rasel zaradi njegovega nesebičnega in požrtvovalnega delovanja za ljudstvo od dne do dne. To je peklo klerikalce; zato so sklenili, da ga odtrgajo od ljudstva. V ta namen so ustanovili v Knežaku svojo posojilnico ter poskrbeli, da so napravili ljudstvo odvisno od nje. Odvisni kmetje, ki so bili poprej najzvestejši pristaši Česnikovi, so morali zdaj nastopiti proti svojemu dobitniku. Posledica tega hujskanja je bila, da so Česnika pri prvih občinskih volitvah vrgli z županskega stola in iz občinskega odbora. Mislili so, Česnika smo že ubili. Pa ga niso. Vrli mož je po klerikalnem vzoru ustanovil v Knežaku novo posojilnico, ki dela veliko konkurenco svoji klerikalni sestri; v štirih mesecih svojega obstanka ima že 60.000 K prometa! S tem so se vroča tla pod Česnikovimi nogami ohladila in ljudstvo je začelo zopet se vračati zaupno v njegovo zavezo in varstvo.

Tovariši, posnemajte tega vrlega tovariša Česnika ter ustanovljajte povsodi, kjer se nahaja klerikalna posojilnica, s pomočjo uglednih naprednih domačinov novo posojilnico, ki boste imeli v nji vplivno besedo! Kjer pa še ni nobene posojilnice, ne zamudite nobenega dneva in jo takoj ustanovite.

Pravkar je izšel v novi izdaji „Slovenski posojilničar“ iz peresa znanega posojilniškega strokovnjaka, tovariša

Preden se je izračunala škoda, se je natančno obravnavalo, kje je Dolga vas, slično kakor pri Mirnem dolu, potem vzroki požara, korist in način zavarovanja i. t. d.

Tako se je okrog teh vsakdanjih, a iz resničnega življenja vzetih novic koncentriralo ves pouk: čitanje, jezikovni pouk v obliki lepega in slovniško pravilnega pripovedovanja, domoznanstvo, računstvo itd.

Nisem se mogel dovolj načuditi zanimanju, s katerim so sledili učenci tem pogovorom in kako vzorna disciplina je vladala ves čas. To so bili realni dogodki, vzeti iz življenja, ki vrvi dannadan krog nas, provzročujoč razne nezgode, ne pa one neslane povestice, ki smo jih čitali mi še svoj čas na zemlji, pri katerih so otroci navadno že zevali, komaj so zvedeli, o čem hočemo čitati ali so že poiskali dotično berilo v čitanki preden jim je učitelj velel: „Knjige na klop!“

Prehitro je minil čas, ura je bila poldne. Učenci so pospravili liste pod klop in tiho odšli iz sobe. Razkropili so se po tratah in potih obširnega šol. vrta.

Učitelj se mi pridruži in me odvede na vrt. Reče mi: „Mi kosimo ob pol eni uri. Učenci se prej malo naskačejo in razvedre, da jim jed bolje tekne“.

(Dalje.)